

- > GEZONDHEID
- > DUURZAAMHEID
- > ONDERWIJS

FRISSE SCHOLEN

Lespakket: DUURZAAMHEID

*'Ik ben een
helper voor
mezelf,*

irisz

één systeem,
oneindig veel
potentieel

Project Frisse Scholen

Dit lespakket is ontwikkeld door IRISZ, in opdracht van het project Frisse Scholen, een initiatief van de provincie Noord-Brabant, GGD en het Astmafonds.

www.brabant.nl/frissescholen

Tekst

Eveline Havenith
Juliëtte van Dijk

Foto's

BS Pieter Wijtenschool te
Waalwijk, OBS De Duizend-poot
te Geleen, Brede School
Cortemich te Voerendaal

Datum

5 november 2010

Copyright

IRISZ ©
Eveline Havenith, Maastricht

Provincie Noord-Brabant

Voorwoord

Leren voor duurzame ontwikkeling. Het is een belangrijk agendapunt bij vergaderingen op Frisse Scholen. Duurzaam leren is een boeiend maar nog onbekend concept. Er is nog een groot terrein te ontdekken voor schoolleiders, leerkrachten en leerlingen. Hoe maak je op een Frisse School je lesinhouden eigentijds, zodat ze passen bij de onderwijsbehoeften van de kinderen van vandaag? Dat is een zoektocht naar de juiste vormen en inhouden.

Dit lespakket helpt om duurzaam leren in de school in te richten. Daarbij gaat het niet alleen om leren over, maar ook om leren voor duurzaam ontwikkelen.

Een rijk wereldbeeld

Onze wereld verandert in een rap tempo. Wij willen kinderen graag goed voorbereiden op de toekomst. Het is essentieel dat ze kennis opdoen over het verleden, het heden én de toekomst! Dit proces start met goed observeren, ontdekken en verkennen. Kinderen bekijken de wereld nog sterk vanuit hun eigen perspectief. Dit is afhankelijk van de leeftijdsfase, de ervaringen en de omgeving waarin ze zich bevinden. Een vierjarige heeft een totaal ander wereldbeeld dan een schoolverlater.

Bij leren voor duurzame ontwikkeling is het belangrijk dat kinderen meerdere perspectieven en waarheden leren kennen. Hierdoor wordt hun wereldbeeld steeds rijker. Als leerkracht heb jij de taak om kinderen een eerlijke afspiegeling van de wereld te laten zien, zonder een rampscenario te creëren. De focus ligt bij duurzame ontwikkeling altijd op de *gewenste toekomst*.

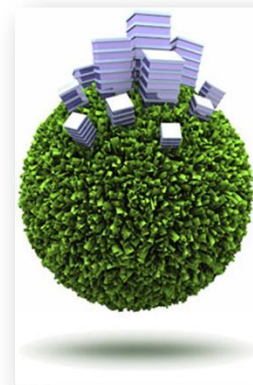
Een kenmerk van duurzaam ontwikkelen is de voortdurende wisselwerking tussen jezelf, de ander en de wereld. De wereld is een 'levend systeem' waarin alle onderdeeljes met elkaar samenhangen. Dit lespakket laat kinderen ervaren dat ze deel uitmaken van dit systeem. En dat ze er daarom invloed op kunnen uitoefenen.

Duurzame ontwikkeling begint bij jezelf

Andersom kunnen gebeurtenissen in de wereld ook invloed uitoefenen op kinderen. Dit maakt de wereld complex. Hoe bereiden we kinderen voor om in die complexiteit de goede keuzes te maken? Zelfbesef en het ontwikkelen van eigenwaarde is een belangrijk startpunt bij dit proces. Het lespakket 'ik ben een helper voor mezelf, de ander en de wereld' is een vertaling van deze belangrijke kern voor het leren voor duurzame ontwikkeling.

Marcel van Herpen omschrijft de betekenis van duurzame ontwikkeling in zijn boek 'Duurzaam opvoeden en ontwikkelen' (2008) als volgt:

"Leren kennen wie je bent, wie je graag wil zijn, wat je potentieel is... Leren voor duurzame ontwikkeling begint bij jezelf. Daarna pas kun je ook iets betekenen voor de ander en de wereld."

In dit lespakket kijken kinderen eerst naar zichzelf. Daarna zoomen we via 'de ander' uit naar de wereld. Vervolgens komen ze weer terug bij zichzelf. De kinderen onderzoeken zo hoe ze de wereld kunnen helpen. Kwesties rond duurzaamheid zijn heel geschikt om hier invulling aan te geven. Wanneer leerlingen merken dat volwassenen echt belang hechten aan hun ideeën over duurzaamheidvraagstukken, krijgt duurzaam leren nog meer betekenis.

Bij de lesopdrachten vergaren kinderen niet alleen kennis over duurzaamheidskwesties. Ze leren ook essentiële waarden zoals respect, verantwoordelijkheid en zorgzaamheid. Zo ontstaat echt inzicht als basis voor duurzame ontwikkeling.

Bedoelingen lespakket

Leerlingen verbreden het perspectief van waaruit ze naar de wereld kijken. Ze ontdekken dat ze deel uitmaken van de wereld als systeem en dat ze hier invloed op kunnen uitoefenen. De kinderen zijn bewust bezig met hoe ze de wereld kunnen helpen. Ze doen niet alleen kennis op over duurzaamheidskwesties maar leren ook essentiële waarden zoals respect, verantwoordelijkheid en zorgzaamheid. Zo ontstaat écht inzicht, een goede basis voor duurzame ontwikkeling.

Principes levend systeem

Linda Booth Sweeney omschrijft in haar boek 'Connected Wisdom' (2008) twaalf natuurwetten van levende systemen. Deze gebruiken we als richtingaanwijzer voor duurzaam leren in de klas.

In het lespakket Natuur vind je meer informatie en achtergronden over levende systemen.

In het lespakket Duurzaamheid staan drie principes centraal:

1. Samenwerking en partnerschap

Het aanhoudende proces waarin soorten energie en bronnen uitwisselen.

Delen met anderen is lastig voor de meeste kleine kinderen. Toch is delen een manier van leven voor de meeste diersoorten. Nadat een dier is gedood, komen andere diersoorten om beurten van het karkas eten. Zo zijn er talloze voorbeelden. In de schijnbaar roofzuchtige wereld van de natuur overheerst de samenwerking.

Competitie en groei zijn belangrijk om de economie gezond te houden. Maar ook samenwerking en partnerschap zijn cruciaal als we een duurzame en schone planeet willen voor iedereen. Onze uitdaging ligt in het bereiken van een goede balans tussen competitie en samenwerking.

Foto: Samenwerking leerlingen bovenbouw, BS Pieter Wijten, Waalwijk

iris2
een systeem,
oneindig veel
potentieel

2. Juiste grootte

De optimale grootte voor alles, waardoor evenwicht ontstaat.

De natuur is een voorstander van de juiste maat voor alles. Diersoorten in de natuur verbeteren zich niet door te maximaliseren, maar door te optimaliseren. Een giraf is groot, een muis is klein. Beide ondervinden ze voordelen van hun formaat.

De volgende keer dat iemand zegt: “Groter is beter”, vraag je dan af: “Wat is dan de juiste grootte?” En: “Wat zal er veranderen als de maat groter of kleiner wordt?”

Foto: Kleine kriebelbestjes zoeken, BS Pieter Wijten, Waalwijk

3. Gemeenschappelijke bronnen

Gedeelde bronnen zoals lucht, water, land, snelwegen, energie en mineralen, waarvan wij afhankelijk zijn en waarvoor we verantwoordelijk zijn.

Een gemeenschappelijke bron is voor iedereen beschikbaar. We zijn allemaal vrij om een openbaar park te bezoeken, in een stad op de stoep te lopen of lucht in te ademen. Sommige gemeenschappelijke bronnen, zoals de zon, muziek en taal, zijn onbegrensd. Andere, zoals energie en scholen, zijn begrensd of eindig. Ze kunnen opraken of overschreden worden. Hoe voorkomen we dit?

Een Frisse School geeft door de inrichting van haar binnen- en buitenklimaat een antwoord op deze vraag.

Doelen lespakket duurzaamheid: 'Ik ben een helper voor mezelf, de ander en de wereld'

Onderstaande doelen zijn schoolbreed geformuleerd. In de lespakketten maken we een onderscheid tussen de doelgroepen onder- en bovenbouw. Bekijk als leerkracht ook eens de lessen voor de andere bouw. Sta je bijvoorbeeld voor groep 4 of 5, dan vind je in beide bouwen geschikt lesmateriaal. Met enige aanpassing kun je dit goed gebruiken in de praktijk.

Hoofd: Kennis en inzicht

- Leerlingen ervaren, ontdekken en beleven de wereld; vanuit hun eigen perspectief en dat van de ander.
- Leerlingen verbinden waarden aan deze ervaringen. Daardoor krijgen ze een breder inzicht in duurzaamheidskwesties en de samenhang tussen het verleden, het heden en de toekomst.

Hart: Attitudes

- Het lespakket stimuleert het eco-denken. Leerlingen erkennen en begrijpen hun rol en plek in de wereld.

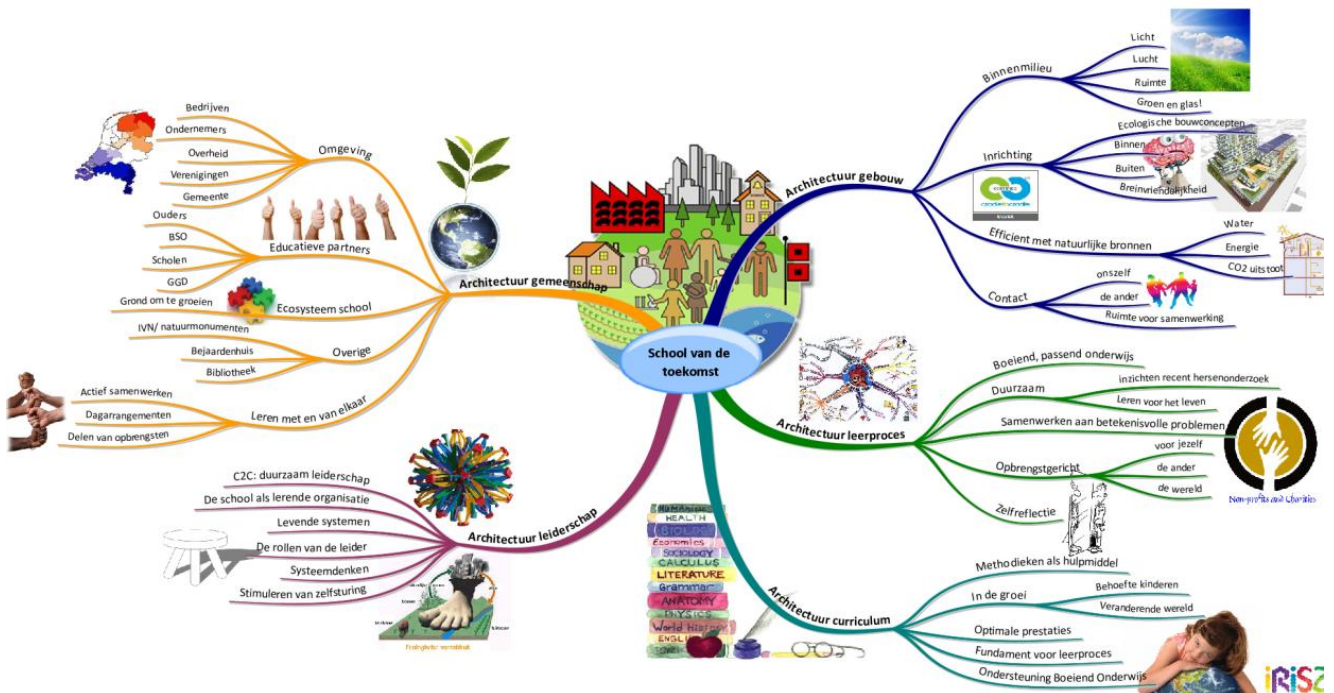
- Leerlingen krijgen inzicht in de wisselwerking tussen de mens en duurzaamheid van de wereld. Ze verbinden hier waarden aan en ontwikkelen verantwoordelijkheidsgevoel voor de wereld, medemensen en de generaties na ons.
- Kinderen ontwikkelen een positieve houding, gericht op het creëren van de gewenste toekomst.
- Kinderen ervaren dat werken aan duurzaamheid werkelijk betekenis heeft voor de samenleving.
- Leerlingen ontwikkelen zelfbesef en eigenwaarde.

Handen: Vaardigheden en gedrag

- Leerlingen kijken vanuit verschillende perspectieven naar zaken. Ze bedenken duurzame oplossingen voor complexe problemen in deze wereld.
- Leerlingen gaan zorgzaam, respectvol en verantwoordelijk om met zichzelf, anderen en de wereld.
- Kinderen maken goed doordachte keuzes die passen bij wie ze (willen) zijn. Keuzes die bijdragen aan hun persoonlijke ontwikkeling.

De indeling 'hoofd, hart, handen' komt uit het artikel 'Duurzame ontwikkeling in de kerndoelen', Praxis Bulletin 'Op is Op', januari 2010.

In een Frisse School leren kinderen voor de toekomst, in een school van de toekomst. Door een goede afstemming van gebouw, leerproces, curriculum, leiderschap en de omgeving krijgt duurzame ontwikkeling vorm en betekenis. Onderstaande mindmap van "IRISZ" laat hierin de samenhang zien.

Inleiding voor kids: thema 'Duurzaamheid'

Duurzaam?

Wat een lastig woord!

Zal wel niet zo 'boeiend' zijn

Wacht!

Denk jij wel eens na over de aarde,
hoe wij voor onze wereld kunnen zorgen?
Hou jij van de natuur,
de dieren, de zee en de lucht?
Vind je het leuk met de mensen om je heen?
Dan is 'duurzaam' juist heel belangrijk voor jou!

Maar wat betekent het nu?

Duurzaam betekent dat je ergens zo goed voor zorgt,
dat het heel lang blijft bestaan!
Denk maar eens aan een zaadje in de aarde.
Dat moet je heel goed verzorgen om het te laten groeien.
Precies genoeg grond, water en zonlicht geven.
Dan wordt het zaadje een prachtige plant.

Zo gaat het ook met mensen, de dieren en onze aarde!
Iedereen heeft goede verzorging nodig om lang te kunnen leven.
We moeten daarom goed zorgen voor onszelf, de ander en de wereld.
Als we hier altijd rekening mee houden,
zorgen we voor een gezonde en gelukkige toekomst.

Bekijk met je juf of meester de lesopdrachten op deze website eens.
Dan kun je zelf aan de slag met duurzaamheid!
Misschien heb je zelf nog goede ideeën?
Zet ze dan op deze website bij 'Hoe doe jij dat?'
www.brabant.nl/frissescholen

Tips voor thuis: thema 'Duurzaamheid'

Onze wereld verandert in een rap tempo. Een Frisse School wil kinderen zo goed mogelijk voorbereiden op de toekomst, zodat ze later hun weg kunnen vinden. Leren voor duurzame ontwikkeling, noemen we dat.

We weten natuurlijk niet hoe de toekomst eruit ziet. Dat maakt duurzaam leren complex maar ook interessant. Waarschijnlijk leiden we kinderen op voor beroepen die nu nog niet bestaan! Het is dus essentieel dat we ze kennis meegeven over het verleden, het heden én de toekomst.

In een Frisse School leren kinderen voor de toekomst, in een school van de toekomst. We stemmen gebouw en leerproces zo goed mogelijk op elkaar af en betrekken de gemeenschap daarbij. Zo krijgt duurzame ontwikkeling vorm en betekenis.

Uw betrokkenheid als ouder is een voorwaarde om uw kind goed voor te bereiden op de toekomst. Wat kunt u zelf doen?

Voorbeeldrol

Kinderen leren het beste in een veilige, rijke omgeving. Als ouder bent u een belangrijke 'architect' van die omgeving. Een aantal personen speelt een belangrijke rol in het leven van uw zoon of dochter. Behalve u als ouder, zijn er leerkrachten, vriendjes en familieleden die allemaal een bijdrage leveren.

Besef dat deze personen een voorbeeldrol hebben. Kinderen letten op wat volwassenen doen. Dit gedrag imiteren ze. Zorg daarom voor een positieve blik op de gewenste toekomst. Focus niet op wat er allemaal mis en fout is, maar stel steeds de vraag: 'wat zou je wél graag willen?' Zo geef je kinderen een goede basishouding mee om de wereld tegemoet te treden.

Handig omgaan met nieuwe informatiebronnen

In de huidige samenleving heerst een technosfeer. Kinderen worden overspoeld door grote hoeveelheden (digitale) informatie. Ze moeten leren daar hun weg in te vinden, zodat ze de kern en essentie kunnen vatten. Leer uw kind om handig om te gaan met de computer. Verken samen het internet en laat uw kind zien hoe je informatie slim zoekt en verwerkt.

Kinderen vinden computers vaak zo boeiend, dat ze zich er moeilijk van kunnen losmaken en weinig oog meer hebben voor andere (sociale) activiteiten. Spreek daarom met uw kind af hoeveel tijd het per dag mag besteden aan computeren of tv-kijken.

Bedenk dat multimedia ervoor kunnen zorgen dat uw kind beter leert. De meeste kinderen vinden een filmpje of een website namelijk leuker dan een bladzijde in een boek. Doordat ze beter opletten, onthouden ze de stof beter. Zoek daarom met uw kind naar een goede verdeling tussen 'computeren voor je plezier', bijvoorbeeld het spelen van games, en 'computeren om iets van te leren', bijvoorbeeld door educatieve websites en videofragmenten te bezoeken. De 'kids-links' op deze website zijn een goed startpunt.

Ditigale netwerken

Sociale vriendennetwerken zoals Hyves en Facebook zijn enorm populair.

Deze netwerken maken de wereld tot een 'dorp' waarin iedereen met elkaar verbonden is. Kinderen willen natuurlijk deelnemen aan deze netwerken.

Ze weten alleen niet altijd hoe ze deze netwerken veilig moeten gebruiken. Daardoor ontstaan soms problemen in de sociale sfeer, zoals 'chatruzies' met andere kinderen.

Op zo'n moment is de verleiding groot om de netwerken direct te verbieden. Maar is verbieden wel een geschikte oplossing voor dit eigentijdse probleem?

U kunt ook accepteren dat sociale netwerken bij deze tijd horen. Help uw kind om er op een goede manier mee om te gaan. Waarden en normen spelen hierbij een belangrijke rol. Hoe ga je respectvol met elkaar om in een digitale wereld?

Er zijn diverse websites die u ondersteunen met praktische tips.

Inhoud

1.	Lesopdrachten Duurzaamheid onderbouw	9
1.1.	Lesopdracht 1 Heldenverhaal	9
1.2.	Lesopdracht 2 De held in jezelf	11
1.3.	Lesopdracht 3 Helper voor de ander en de wereld	14
1.4.	Lesopdracht 4 Mijn helden en helpers	15
1.5.	Lesopdracht 5 Frisse School als helper	16
1.6.	Lesopdracht 6 Ik zorg goed voor de wereld	18
2.	Lesopdrachten Duurzaamheid bovenbouw	20
2.1.	Lesopdracht 1 Stralen als een diamant	20
2.2.	Lesopdracht 2 Ik ben een helper	22
2.3.	Lesopdracht 3 Voor wie ben ik een helper?	24
2.4.	Lesopdracht 4 Frisse School als helper	26
2.5.	Lesopdracht 5 Ik help de wereld - I	27
2.6.	Lesopdracht 6 Ik help de wereld - II	29

1. Lesopdrachten Duurzaamheid onderbouw

1.1. Lesopdracht 1 Heldenverhaal

Start

Vertel de kinderen een verhaal waarin een held centraal staat. Er zijn veel prentenboeken met heldenverhalen, zoals 'Kikker is een held' van Max Velthuijs. Je kunt ook verhalen gebruiken uit de actualiteit of tekenfilmfragmenten, bijvoorbeeld van Winnie de Poeh.

Het verhaal van 'Kikker is een held' in het kort:

Het regent buiten en Kikker danst van plezier. Hij houdt van regen! Maar dan stroomt de rivier over. Samen met Varken en Eend schuilt Kikker in het huisje van Haas, hoog op de heuvel. Na een paar dagen raakt het proviand op. Kikker gaat hulp halen. Net als hij dreigt te verdrinken, komt Rat met zijn boot vol proviand langs varen. Hij redt Kikker en zijn vrienden.

Kern

De kinderen leren een belangrijke essentie van heldendom. Het gaat er niet om dat Kikker de held wil zijn, maar dat hij voor anderen de held wordt door te helpen. Hij wil goed doen voor zichzelf, de ander of de wereld. Daardoor wordt hij voor de buitenwereld een held.

Maak met de kinderen een gedragspatroongrafiek van het verhaal. De variabele is 'het helpen' door de held. Licht het heldenbegrip verder toe door samen de lijn te tekenen en woorden en beelden te koppelen aan de daden van de helper. Bijvoorbeeld: doordat Kikker hulp haalt, wordt hij voor Varken en Eend een held. In het lespakket Gezondheid vind je een stappenplan om een gedragspatroongrafiek te maken.

Achtergrondinformatie voor de leerkracht:

De oorspronkelijke bedoeling van mensen is niet om een held te worden, maar om goed te doen; voor zichzelf, de ander of de wereld. De buitenwereld ziet helperdaden vaak als heldendaden. Een held hoeft niet altijd een superheld te zijn. Kleine helperdaden zijn net zo belangrijk en soms zelfs effectiever dan grote.

Verricht geen heldendaden omdat je een held wilt worden, maar omdat je het beste kiest voor jezelf, de ander of de wereld. Het is belangrijk dat kinderen dit ervaren. Voor zeer jonge kinderen is dit echter nog lastig te begrijpen. Zij mogen daarom ook best ervaren dat bepaald gedrag een positieve reactie losmaakt. Dit hoort ook bij leren voor een duurzame ontwikkeling.

Afsluiting

Er komt een 'heldenmuur' in de klas. Hier komen allerlei afbeeldingen van helden te hangen. Grote helden, kleine helden, dichtbij en ver weg. Ieder kind brengt een foto mee van thuis, waar iemand op staat die voor het kind een held is. Dit kan een gezinslid zijn, maar ook een idool of figuur uit een tekenfilm.

Voeg de foto toe aan de muur en laat het kind vertellen waarom deze persoon een held is. Op deze manier worden heldendaden belicht. Kinderen krijgen een breed begrip van heldendom, dat verder gaat dan de 'superheld' uit de tekenfilm.

Foto: 'Je bent een held omdat jij me helpt!' BS Pieter Wijten, Waalwijk

Lesopdracht 2 De held in jezelf

Start

Hoe weet je dat iemand een held is? Kun je dat aan de buitenkant zien? Soms worden helden in het zonnetje gezet; ze krijgen dan bijvoorbeeld een medaille voor hun daden van de burgemeester. Is het belangrijk dat de buitenwereld ziet dat je een held bent? Of gaat het ergens anders over? We gaan vandaag in deze les de held in onszelf ontdekken. Een held kan op vele verschillende manieren een held zijn.

Maak verbinding met het gedachtegoed van meervoudige intelligentie; start het 'vier-traject' op.

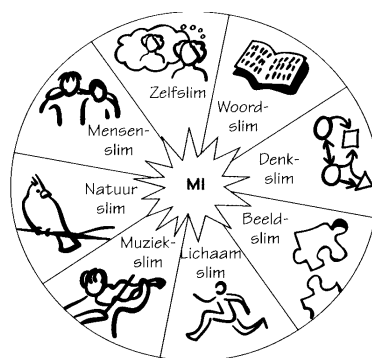
Kern

Vieren betekent: het erkennen en waarderen van alle talenten die kinderen in zich hebben.

Ieder kind is daarin uniek en bijzonder. Vertel de kinderen over de acht intelligenties van Howard Gardner's theorie van meervoudige intelligentie. Laat ze hierna hun eigen talenten inkleuren in een 'roos van meervoudige intelligentie' (MI-roos).

Maak een grote cirkel, bijvoorbeeld van papier, en leg deze in het midden van de kring. Verdeel de cirkel in acht parten. Elk part staat voor een intelligentie: denkslim, woordslim, beeldslim, mensenslim, zelfslim, muziekslim, natuurslim en lichaamslim. Verken met de kinderen de betekenis van de parten. Manieren om dit te doen:

- Leg spullen uit de klas in de verschillende parten.
- Knip plaatjes uit tijdschriften en plak deze in de parten.
- Maak tekeningen die bij de parten passen.
- Plaats beroemde personen in de parten.
- Plaats foto's van kinderen, juffen en meesters in de parten.

De 'roos van meervoudige intelligentie'.

Kinderen kleuren de vakjes van binnen naar buiten in, al naar gelang ze vinden dat ze talent hebben.

Bron: 'Lerende scholen', Peter Senge e.a., 2001, Academic Service, Schoonhoven.

De kinderen krijgen tijdens het vierproces ook inzicht in de talenten van klasgenootjes. Ze gaan op zoek naar manieren om talenten zo goed mogelijk te benutten.

Leren over de talenten

Vertel de kinderen dat mensen allerlei verschillende talenten hebben. De een is meer beeldslim, de ander is juist meer lichaamslim. Dat maakt ons allemaal uniek en bijzonder.

Een talent is meestal ook iets wat je goed kan of leuk vindt om te doen. Daarom zijn hobby's en vrijetijdsbestedingen vaak gemakkelijk in de cirkel te plaatsen. Je hoeft niet in alle talenten even goed te zijn. Alle cirkels van kinderen zijn verschillend. Dat is niet goed of fout.

Geef in het vierproces altijd een voorbeeld van je eigen cirkel. Benoem ook duidelijk het talent waarmee je weinig affiniteit hebt. Het is belangrijk dat kinderen zich veilig voelen om straks ook aan te geven waar ze zich niet sterk bij voelen. Het motto: het is oké om iets moeilijk of minder leuk te vinden.

Matchen

De essentie van meervoudige intelligentie is: wanneer je weet wat je goede talenten zijn, kun je deze gebruiken om een minder goed talent te versterken. Dit noemen we matchen. Dit kan bij jezelf, maar ook bij anderen. Kinderen kunnen elkaars talenten gebruiken tijdens het 'actief leren'. Bijvoorbeeld door groepen te maken waarin verschillende intelligenties vertegenwoordigd zijn. Door een goed vierproces leren kinderen elkaars talenten kennen. Zo weten ze bij wie ze terecht kunnen voor hulp.

Stretchen

Het is goed voor de kinderen om te weten dat alle talenten te leren zijn. We noemen dat stretchen. We willen kinderen op school helpen om alle talenten zo goed mogelijk te ontwikkelen. Om te kunnen stretchen en matchen, moet het kind wel een eerste zelfbeeld hebben van zijn talenten. Vieren is daarom niet alleen gedurende de eerste weken belangrijk. Het is een proces dat steeds weer terugkeert in de groep.

Foto's: Talentencirkel met afbeeldingen en tekeningen om de talenten te verhelfen.

Kinderen leggen spullen uit de klas in de cirkel. Sommige spullen passen in meerdere punten. Ook de foto's van kinderen krijgen een plek.

Afsluiting

De kinderen maken een 'heldenmedaille'. Deze medaille laat zien wat dit kind tot een held maakt. De kern van de medaille is de MI-roos met de acht talenten. De kinderen kleuren de cirkel naar eigen inzicht in. Per talent bepalen ze hoe 'knap' ze zichzelf vinden door een vakje in te kleuren. Hoe 'knapper', hoe meer kleur. Een veilige omgeving is in deze activiteit belangrijk.

Door vaker te werken met deze roos, krijgen de kinderen een steeds beter inzicht in hun talenten. Kleur daarom enkele malen per jaar de cirkel in met de kinderen. De cirkels zeggen veel over het zelfbeeld van een kind. Ze zijn daarom een goed hulpmiddel tijdens oudergesprekken.

Muziektip

Lied: 'Je mag er zijn', Herman Boon.

Zie: http://www.youtube.com/watch?v=fxf60FrW_eE

Lied: 'We hebben allemaal wat', Geerten en Gersom. Zie:

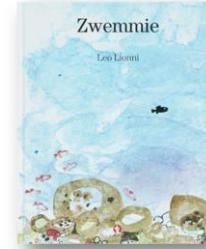
<http://www.youtube.com/watch?v=eLC0Qy4ud9M>

1.2. Lesopdracht 3 Helper voor de ander en de wereld

Start

Vertel een verhaal of gebruik een prentenboek waarin een heldendaad centraal staat. Bijvoorbeeld 'Zwemmie' van Leo Lionni. Dit is een sfeervol prentenboek met als boodschap: Samen sta je sterk.

Het verhaal in het kort:

Zwemmie is een klein visje. Hij is zwart terwijl al zijn broertjes en zusjes rood zijn. Op een dag eet een tonijn alle rode visjes op! Zwemmie is de enige overlevende. Hij zwemt ver weg en ontdekt dat de zee prachtig is. Hij bedenkt een plan om samen met andere kleine visjes te overleven en te genieten van die mooie, maar gevaarlijke zee.

Motto van deze les: 'je kunt je talenten ergens voor gebruiken'. Kinderen krijgen inzicht in hun betekenis voor de ander of de wereld.

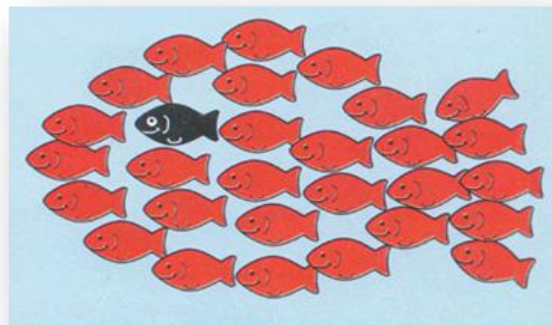
Kern

Bespreek met de kinderen het gekozen verhaal. Vraag ze of zij hun talenten weleens gebruiken om een ander iets te geven. Noem dit 'een helper zijn' voor een ander of de wereld. Neem de medailles erbij. Ga samen op zoek naar voorbeeldverhalen uit de leefwereld van de kinderen. Bijvoorbeeld:
"Paul, ik zag vanochtend tijdens de werkles dat jij Tanja hielp met die moeilijke puzzel."

Vraag de kinderen welk gevoel ze krijgen wanneer ze een helper zijn. Wat doet het met je als je iets voor een ander betekent?

Afsluiting

Elk kind maakt een klein visje in een knutselactiviteit. Op dit visje schrijven en tekenen de kinderen hoe ze een helper zijn voor een ander. De visjes worden samen één grote vis in de klas. Deze vis staat symbool voor 'samen zijn wij sterk' en 'ik ben een deel van het geheel'. Beide thema's passen goed bij leren voor duurzame ontwikkeling.

Lesopdracht 4 Mijn helden en helpers

Start

Vertel een verhaal of gebruik een prentenboek dat een verbinding maakt met 'de helpers in jouw leven'. In het prentenboek 'Waarom jij er bent' van Wolf Erlbruch geven verschillende personen in het leven van het kind antwoord op de grote vraag: waarom ben je er?

Praat met kinderen over het belang van 'helpers' in hun leven. Wat doen ze? Wat betekenen ze? Waarom zijn ze er? Sommige helpers die zijn er vanaf je geboorte, anderen kies je later zelf.

Kern

Besprek met de kinderen wie belangrijke helpers voor ze zijn. Denk hierbij aan ouders en familie maar ook aan vriendjes en vriendinnetjes, juffen en meesters. Vraag aan de kinderen wat die personen doen om hen te helpen. Maak ruimte voor de verhalen die hierover ontstaan.

De kinderen maken medailles voor de belangrijkste helpers in hun leven. Ze kleuren voor deze mensen een MI-roos in die op de medailles geplakt worden. (Zie lesopdracht 2).

Kinderen plaatsen helden en helpers in de MI-roos.

Afsluiting

Kinderen vertellen over de medailles voor hun 'helpers'. Belangrijk is de vraag wat de helpers doen om het kind te helpen. De kinderen geven de medailles aan de personen waarvoor ze bestemd zijn. Voeg de verzamelde helden en helpers toe aan de heldenmuur uit de eerste lesopdracht. De helden die op de muur verzameld zijn, worden ook in de talentencirkel geplaatst.

Het digitale prentenboek 'De liefste kusjes zijn voor jou' van Rubinstein laat zien hoe je een ander kan helpen door lief te zijn. Zie: www.youtube.com/watch?v=RnWJJ_KWUTo

1.3. Lesopdracht 5 Frisse School als helper

Start

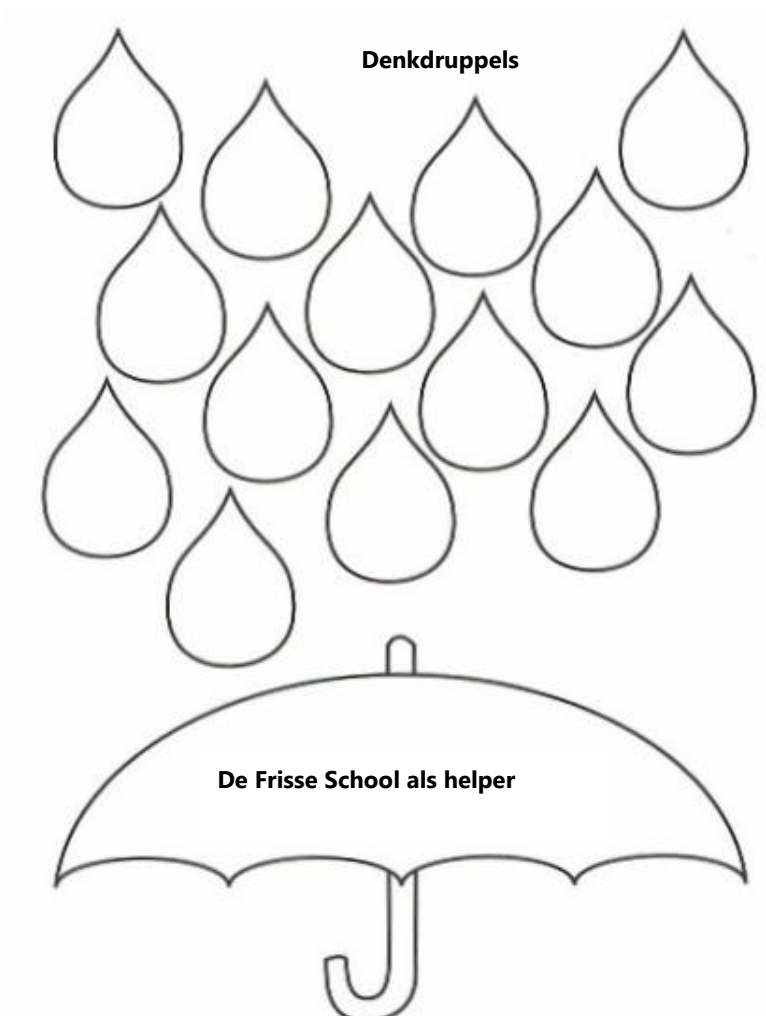
Inventariseer wat kinderen al weten over een Frisse School. Bekijk eventueel de videofragmenten op de website van de provincie Noord-Brabant met de groepen 3 en 4.

Zie www.brabant.nl/frisseschoolen

De Frisse School is ook een belangrijke helper voor kinderen. De school maakt het klimaat zo gezond mogelijk voor de hersenen. Binnen én buiten is alles zo ingericht, dat kinderen optimaal kunnen leren. De Frisse School is ook een helper voor de wereld, onder meer door duurzame, milieuvriendelijke materialen te gebruiken.

Maak met de kinderen een denkdruppel rond het thema 'De Frisse School als helper'. Verzamel hierin alle besproken informatie in woord en beeld.

Kern

“Hoe laten we als school zien dat we een belangrijke helper zijn voor de wereld?”

De kinderen ontwerpen een logo voor de Frisse School. Het logo moet laten zien wat een Frisse School doet om de wereld te helpen. Voor kleuters is het begrip ‘logo’ erg abstract. Laat ze eventueel een poster, tekening, collage of affiche maken. Zorg voor voldoende variatie aan materialen, zodat de kinderen hun creativiteit volledig de vrije loop kunnen laten.

Bij het maken van een logo zijn verschillende talenten nodig. Maak groepjes van drie waarin de talenten woordslim, beeldslim en denkslim vertegenwoordigd zijn. Ieder groepslid is ‘expert’ op het gebied van zijn eigen talent. Kinderen leren zo met en van elkaar.

Afsluiting

De kinderen presenteren hun logo's aan de groep. Hang de logo's op in de school, zodat andere groepen ze kunnen zien. Tip: Fotografeer de logo's en biedt de foto's aan bij de Frisse Scholen-website voor het onderdeel ‘Hoe doe jij dat?’. Zie: www.brabant.nl/frissescholen

1.4. Lesopdracht 6 Ik zorg goed voor de wereld

Start

Betekenisvol zijn voor de wereld: dat is moeilijk te bevatten voor jonge kinderen. In deze les gaan we het wereldbegrip van jonge kinderen verkennen. We blijven dichtbij de eigen leefomgeving, bijvoorbeeld het huis of de klas.

Kern

Neem een vuilniszak uit de prullenbak en kiep de inhoud leeg in het midden van de kring.

Foto's: Afvalzak groepen 1-2, BS Pieter Wijten, Waalwijk.

Wat zit er in de zak? De kinderen vinden vele soorten afval, zoals drinkpakjes, aluminiumfolie, karton, plastic, rolletjes toiletpapier, bananenschillen en doppen. Ze benoemen al deze spullen.

Bij elk voorwerp beantwoorden ze de volgende vragen:

- Waar is het van gemaakt?
- Waar komt het oorspronkelijk vandaan?

Foto: Project duurzaamheid, BS Pieter Wijten, Waalwijk

De kinderen mogen ook hun lunchpakketjes erbij nemen. Zien ze hoeveel verpakkingsmateriaal gebruikt wordt? Maak van karton een grote boom op de flap-over. Welke spullen uit de plastic zak hebben iets met de boom te maken? De kinderen benoemen de producten en plakken of tekenen deze bij de boom. Denk bijvoorbeeld aan een klokhuis van een appel, een ijsstokje, papier, een wc-rol, een stukje hout van de timmerbank en de verpakkingen van kauwgom en snoep.

Kinderen leren de boom zo kennen als natuurlijke bron van vele producten. Wat betekent dit voor de manier waarop wij omgaan met deze producten? De vraag is vervolgens: hoe kunnen wij een helper zijn voor de

wereld? Verzamel samen met de kinderen ideeën om beter om te gaan met afval en producten in de klas. Denk bijvoorbeeld aan:

- zuinig zijn met water;
- minder toiletpapier gebruiken;
- afval na je lunch beperken;
- papier scheiden;
- zuinig zijn met plaksel tijdens het knutselen.

Visualiseer de ideeën en voornemens met pictogrammen of een mindmap. Noem de mindmap

‘Wij zijn een helper voor de wereld!’ Je vindt een stappenplan Mindmapping in het lespakket Gezondheid.

Afsluiting

De kinderen verzamelen allerlei soorten afval. Hiervan maken ze twee- of driedimensionale kunstwerken om aandacht te vragen voor afvalvermindering in de Frisse School.

Foto: voorbeeld van kunstwerkjes met afval (ansichtkaarten)

Laat ook onderstaand filmfragment zien ter inspiratie: Knutselen met afval met Flip de Beer:

http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20100623_flipafvalkunst01

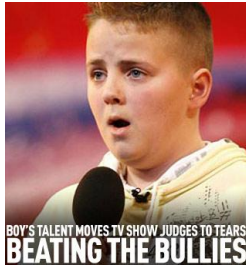

Lesopdrachten Duurzaamheid bovenbouw

1.5. Lesopdracht 1 Stralen als een diamant

Start

Laat de kinderen onderstaand filmfragment zien. Het fragment is Engelstalig. Leg daarom van tevoren uit waar het over gaat.

Andrew is dertien jaar. Hij doet auditie voor het programma 'Britain got talent', een tv-show waar kinderen met talent aan mee kunnen doen. Andrew vertelt de jury dat hij een grote droom heeft, namelijk zingen voor publiek. Maar hij heeft een probleem. Zijn klasgenootjes pesten hem al jaren en dat maakt hem erg verdrietig. Toch is hij vandaag bij de auditie omdat hij graag zijn droom wil volgen.

Zie: www.youtube.com/watch?v=wHgtGyjr6x8

Kern

Coöperatieve werkvorm: 'placemat'. De kinderen beginnen deze opdracht individueel. Ze bedenken wie de 'helden en helpers' uit het filmfragment zijn, en waarom ze dat zijn.

Ze noteren dit in hun eigen vlak op de placemat. Hierna vertellen de kinderen om beurten wat ze bedacht hebben.

Zo komen ze tot een gezamenlijk antwoord op de vraag: is Andrew een held of een helper? Dit gezamenlijke antwoord schrijven ze in het midden van het vlak.

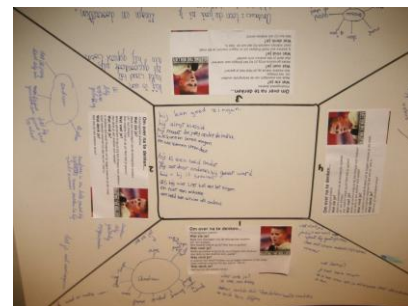

Foto: Voorbeeld van een placemat

Afsluiting

De kinderen presenteren hun bevindingen. Vul indien nodig de kern aan. Bij leren voor duurzame ontwikkeling is de essentie van het verhaal van Andrew als volgt:

Andrew doet wat goed voor hem is en bij zijn talent past. Hij volgt zijn droom, ondanks dat hij gepest wordt. Daardoor bewonderen wij hem en groeit hij voor ons uit tot een held. Zelf heeft Andrew een andere bedoeling. Hij doet dit niet om een held te worden, maar omdat hij het graag wil en omdat het goed voor hem is. Daardoor wordt hij een helper voor zichzelf. Er zijn nog meer helpers in het verhaal. Dit zijn de mensen die je nodig hebt om de goede dingen te doen. Bv de moeder, de jury, het publiek.

Het gaat erom dat je de goede dingen voor jezelf doet. Soms groei je daardoor uit tot een held of helper.

Overige lessuggesties

Deze les is een goede aanleiding om het met de kinderen te hebben over zelfvertrouwen en eigenwaarde. Observeer samen met de kinderen de lichaamstaal van Andrew Johnston en luister goed naar het commentaar van de jury. Welke tips willen de kinderen Andrew geven voor de volgende ronde? Wat denken ze dat Andrew nodig heeft? Wat zouden ze graag tegen hem willen zeggen als ze een van zijn helpers waren?

Maak nu de verbinding met de kinderen zelf. Met welke eigenschappen of talenten stralen zij zelf als een diamant? Visualiseer deze samen met de kinderen en geef ze een centrale plek in de klas.

Foto: Tips en Tops voor Andrew Johnston

Foto: Diamanten van kinderen

Creëer een plek in de klas waar kinderen foto's en teksten ophangen van personen of verhalen die helden- of helperdaden typeren.

Foto: Helden- en helpermuur

Foto: De verzameling van helden en helpers binnen de acht intelligenties van Howard Gardner

1.6. Lesopdracht 2 Ik ben een helper

Start

Vertel de kinderen het verhaal over Ryan en zijn waterbron.

“Ryan is een zesjarige jongen uit Canada. Hij zit in groep 3. Op een dag vertelt zijn juffrouw over arme kinderen in Afrika. Kinderen gaan daar dood omdat ze geen schoon water hebben. Het geeft Ryan een rotgevoel. Hij besluit er iets aan te doen! Ryan heeft 70 dollar nodig om in Afrika een waterbron te laten maken. Hij vraagt zijn ouders, broers, en familie om hulp. Zij zeggen dat hij 70 dollar kan verdienen als hij klusjes in huis doet.

Dus Ryan wast ramen, hij doet de vaat, stofzuigt en poetst auto's. In het begin helpen zijn broertjes nog mee, maar na een tijdje hebben ze er geen zin meer in. Ryan staat er alleen voor. Maar hij geeft niet op, hij gaat door om de mensen in Afrika te helpen.

Na vier maanden heeft Ryan 70 dollar gespaard. Samen met zijn ouders gaat hij naar een organisatie die kan helpen om de waterbron te maken. Maar daar blijkt dat 70 dollar niet genoeg is. De juf had zich vergist! Een bron kost 2.000 dollar!

Dit is een grote teleurstelling. Het is veel meer geld dan Ryan had verwacht. Dan hoort de krant over Ryans droom. Een journalist schrijft er een verhaal over. Veel mensen lezen het artikel en zij willen meehelpen met sparen. Een jaar later heeft Ryan het bedrag bij elkaar. In een dorp in het Afrikaanse land Uganda wordt een waterbron gemaakt met zijn geld.”

Vertoon een stukje van onderstaand filmfragment. Te zien is dat alle mensen uit het Afrikaanse dorp op Ryan wachten om de bron te openen.

Zie: http://www.youtube.com/watch?v=fWk2_LZ1zFM

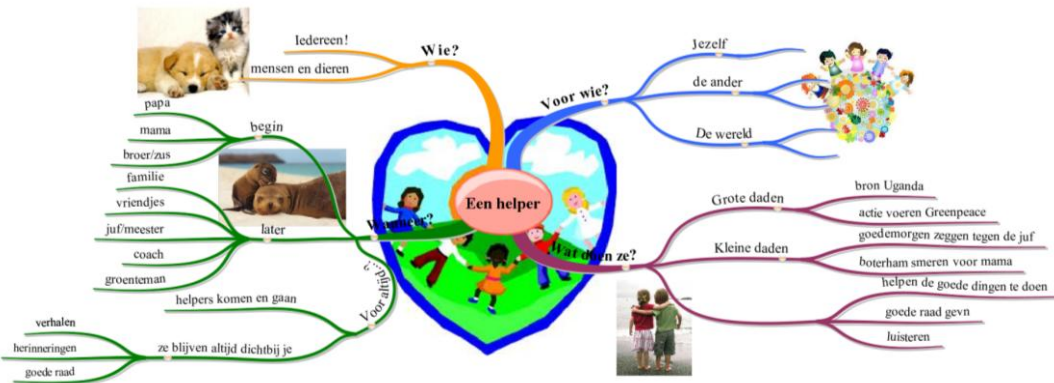
Vraag de kinderen nu om in hun team te bedenken of Ryan een held of helper is. Bespreek dit in de groep.

Kern

De kinderen diepen het helper-begrip verder uit in een mindmap. Je vindt een stappenplan 'Mindmapping' in het lespakket Gezondheid. Schrijf op een flap-over of bord groot het woord 'helper'. Vul de mindmap met de kinderen in.

Belangrijk om te bespreken:

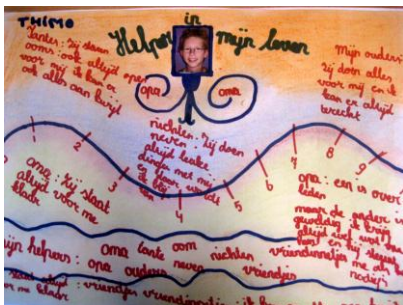
- Je kunt een helper zijn voor jezelf, de ander en de omgeving. Verzin hier samen met de kinderen voorbeelden bij. Schrijf ze op in woord en beeld.
- Iedereen kan een helper zijn, oud of jong, groot of klein. Het gaat niet om de grootte van je daad, het gaat erom dat je iets wil betekenen voor een ander. Kleine helperdaden zijn net zo belangrijk als grote.
- Helpers komen en gaan in een mensenleven. Sommige helpers zijn er al vanaf je geboorte, zoals je vader en moeder. Andere helpers komen later in je leven, zoals je vrienden, juf of meester. Ook als helpers er niet meer zijn, kunnen hun verhalen een belangrijke rol in je leven blijven spelen.

Voorbeeld van een mindmap over 'helpers', gemaakt in de groep.

Afsluiting

De kinderen tekenen op een groot vel papier een levenslijn. Op deze lijn geven zij belangrijke helpers die tot nu toe op hun levenspad zijn gekomen, een plek. De kinderen geven ook aan wat iedere helper betekent of betekend heeft. Ze mogen foto's van thuis toevoegen. Wanneer de levenslijnen klaar zijn, vertellen de kinderen aan elkaar de bijbehorende verhalen.

Foto's: De helpers in het leven van kinderen en de betekenis die zij hebben

1.7. Lesopdracht 3 Voor wie ben ik een helper?

Start

“Elk kind verdient een eerlijke kans om een goede helper te zijn.”

Herhaal nogmaals dat je geen enorm grote daad hoeft te doen, zoals Ryan uit de vorige les.

Het gaat erom dat je iets kunt betekenen voor iemand. Vertel als voorbeeld over mensen die voor jou een helper zijn. Bedenk een klein voorbeeld, dat dichtbij je ligt maar van grote betekenis is. Dit kan bijvoorbeeld al een “vriendelijk goedemorgen” zijn bij binnenkomst.

Kern

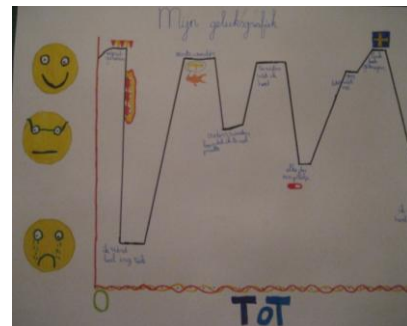
De kinderen bedenken nu voor wie zij een belangrijke helper zijn. Dit geven ze aan op het verwerkingsblad ‘Voor wie ben ik een helper’. Zorg voor een rustige, veilige sfeer. Zet bijvoorbeeld mooie achtergrondmuziek op tijdens het schrijven.

Afsluiting

Na het schrijven maken de kinderen een kring in de groep. Nu mogen ze hun verhalen vertellen. Opnieuw is het erg belangrijk dat het klimaat veilig is. Luister met respect naar elkaar en stimuleer kinderen indien nodig om vragen te stellen.

Tip: laat kinderen een gedragspatroongrafiek maken van hun geluksgevoel over een bepaalde periode.

Opdracht

Naam:

Ook jij speelt een bijzondere rol in het leven van andere mensen!

Bedenk op welke manier jij een helper bent voor een ander. Denk aan mensen om je heen, thuis en op school, op de sportclub, in de klas, vrienden en vriendinnen, kennissen, familie, juffen, meesters....

Kies een persoon uit waar je een verhaal over wil vertellen.
Vertel in dat verhaal hoe JIJ de helper van die persoon bent.

Deze vragen kunnen je helpen:

- Wie heb je gekozen?
- Wat doe jij om hem te helpen?
- Geef een voorbeeld hoe je hem helpt.
- Waarom doe je dat?
- Hoe voelt het om dat te doen?
- Doet de ander het ook bij jou?
- Hoe lang ben je al een helper?
- Wat zou de ander missen als jij er niet was?

1.8. Lesopdracht 4 Frisse School als helper

Start

In deze lesopdracht staat de omgeving van het kind centraal. Geef de kinderen de opdracht om zoveel mogelijk informatie te verzamelen over de Frisse School waar ze deel van uitmaken. Geef ze een vormgever, bijvoorbeeld de denkdruppel, om deze informatie in te clusteren. Je kunt ze ook de opdracht geven om in teams een mindmap te maken over de Frisse School.

Kern

Inventariseer de informatie die de kinderen vonden, bijvoorbeeld op een flap-over. Maak er een grote verzameling van met woord en beeld. Bekijk videofragmenten over de Frisse School. Deze vind je op de website van de provincie Noord-Brabant. De zoekterm 'Frisse Scholen' op www.youtube.com geeft ook mooie zoekresultaten.

Geef de kinderen meer achtergrondinformatie indien nodig. Denk hierbij aan de manieren waarop de Frisse School het klimaat zo goed mogelijk maakt voor de hersenen. Binnen én buiten is alles zo ingericht, dat kinderen zo goed mogelijk kunnen leren. Vertel dat er nog niet zo veel Frisse Scholen in Nederlands zijn en vraag wat ze daarvan vinden. Waardoor zou dat komen? Wat kunnen we eraan doen om te zorgen dat er nog meer kinderen profiteren van een Frisse School? Bedenk met de kinderen plannen om directeuren en besturen bewust te maken van Frisse Scholen. Hieronder staan twee mogelijke opdrachten.

Opdracht 1:

Maak een poster in je team. Probeer hiermee andere scholen, leerkrachten, besturen en directies te overtuigen om een Frisse School te worden. Let hierbij op:

- een pakkende slagzin
- goede afbeeldingen, tekeningen en bondige informatie die mensen nieuwsgierig maakt.

Bij de poster ontwerpt ieder team een folder met meer informatie. De kinderen mogen op internet meer informatie zoeken over Frisse Scholen.

Opdracht 2:

Ontwerp een logo voor de Frisse School. Maak ook een folder waarin je uitlegt wat het logo precies betekent en waar het voor staat. Zorg dat in het logo minimaal drie kenmerken van de Frisse School te herkennen zijn.

Afsluiting

De kinderen presenteren de posters, logo's en folders in de klas. Tip: Fotografeer de logo's en biedt de foto's aan bij de Frisse Scholen-website voor het onderdeel 'Hoe doe jij dat?'.

Zie: www.brabant.nl/frissescholen

1.9. Lesopdracht 5 Ik help de wereld - I

Start

Kies een van onderstaande muziekfragmenten van Michael Jackson met videoclip en vertoon ze in de klas.

- 'Earth song'. Zie: www.youtube.com/watch?v=DxSfP8z3AUI
- 'Heal the world'. Zie: www.youtube.com/watch?v=DwrSVDRP-2Y&ob=av2e

Vraag de kinderen wat ze weten van Michael Jackson. Geef ze in tweetallen de opdracht om te bedenken hoe deze popster een 'helper' was. Voer een gesprek met de groep over de uitkomsten.

Vertel zelf eventueel over Michael Jackson's grote ambitie om iets te betekenen voor de wereld. Kijk samen goed naar zijn liedjes en songteksten en probeer deze ambitie te herkennen.

Kern

Michael Jackson maakte zich ernstig zorgen om de aarde. Kunnen de kinderen zich daar iets bij voorstellen? Welke zorgen zijn dit? Hebben zij die zorgen ook? De kinderen krijgen nu de opdracht om in tweetallen na te denken over de aarde.

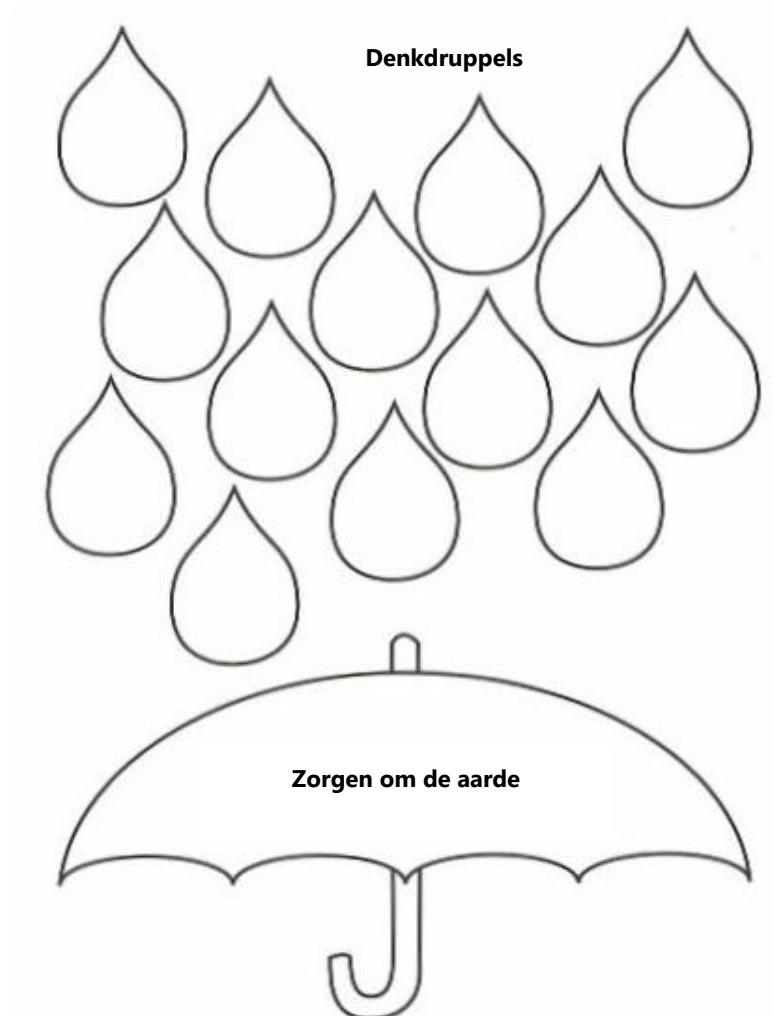
Vraag ze om op zoek te gaan naar dingen die in onze wereld aan de hand zijn, waar we ons zorgen over maken. Denk bijvoorbeeld aan de natuur, milieu, politiek, cultuur, klimaat, handel en de ongelijke verdeling tussen arm en rijk. Andere thema's zijn globalisering, gezondheid, productie en technologie.

Maak op grote A3-vellen kopieën van denkdruppels. Hierin verzamelen de kinderen hun zorgen. Ze vullen de druppels in met woord en beeld. Ze mogen internet en de boeken uit de methode van Wereldoriëntatie gebruiken. Op www.brabant.nl/frisseschoolen staan links naar handige websites die helpen om de wereldproblemen rondom het broeikaseffect, boskappen en overbevinging te leren kennen. Vooral de website van Greenpeace is erg aantrekkelijk en goed te gebruiken bij deze opdracht. In lagere groepen is het handig om enkele zoektermen op het bord te zetten.

Afsluiting

De kinderen presenteren hun bevindingen aan elkaar, bijvoorbeeld in groepen van vier. De kinderen mogen hun denkdruppel weer aanvullen met informatie uit een ander groepje. Bespreek nu met de kinderen de aard van de zorgen. Vertel dat de mens de enige soort op aarde is die weet dat hij zelf bestaat. Dat betekent iets voor de verantwoordelijkheid voor onze wereld. Wat gebeurt er met mensen die na ons op onze wereld leven? Onze kinderen en kleinkinderen? De conclusie is dat we een opdracht hebben om goed voor onze aarde te zorgen. Welke ideeën hebben de kinderen om dit te doen? Hoe willen zij aandacht vragen voor de aarde?

Laat ter afsluiting onderstaand filmfragment zien. Hierin voeren mensen een 'klimaatdans' uit om aandacht te vragen voor de klimaatverandering.

Zie:

www.youtube.com/watch?v=NuApDKT5upk&feature=channel

1.10. Lesopdracht 6 Ik help de wereld - II

Start

Deze les is de start van een lessencyclus waarin kinderen aan het werk gaan met de zorgen over de aarde. Ze gaan samen oplossingen bedenken en acties uitvoeren om de aarde te beschermen. Op die manier ervaren ze dat hun acties en ideeën daadwerkelijk belangrijk zijn, dat zij ertoe doen bij het oplossen en behandelen van 'echte' problemen in de wereld.

Het maakt niet uit of kinderen in deze fase een 'groot' of 'klein' probleem kiezen. Het probleem mag dichtbij en veraf liggen. De onderwerpen mogen variëren van het papierverbruik op school tot het vangen van walvissen in de oceanen.

Laat onderstaand filmfragment zien. Hierin pakken kinderen het afvalprobleem aan op de Spaardammerschool in Amsterdam. Zie:

www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20060718_burgerschap01

De kinderen kiezen nu in tweetallen een zorg uit de denkdruppel van de vorige les. Stimuleer ze om een zorg te kiezen die ze aanspreekt, waar ze mee aan de slag willen.

Kern

Stap 1: het probleem verkennen met vormgever 'Zorg voor de aarde'

De kinderen zoeken op internet zoveel mogelijk informatie over het probleem of de zorg. Stimuleer ze om te zoeken naar de gevolgen voor mensen, dieren en de natuur. Op de www.brabant.nl/frissescholen staan onder 'Inspiratie' links naar handige websites voor kinderen.

De kinderen geven hun verzamelde informatie schematisch weer in de vormgever 'Zorg voor de aarde'

Afbeelding: Vormgever 'Zorg voor de aarde'

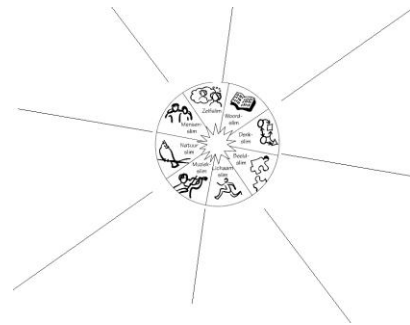

Stap 2: MI-cirkel 'Ik zorg goed voor de wereld'

De vraag is vervolgens: wat kunnen de kinderen betekenen bij het oplossen van dit probleem? Ofwel: wat gaan we doen?

Gebruik voor een eerste verkenning bijvoorbeeld de 'roos van meervoudige intelligentie'. Hiermee bekijken de kinderen welke acties en oplossingen bij hun eigen intelligenties passen. Een muziek-slim kind kan bijvoorbeeld een rap maken over het broeikas-effect en deze op school voordragen. Een denkslim kind kan oplossingen bedenken om op school het energieverbruik te verlagen, en deze oplossingen in een schema weergeven.

De kinderen hebben nu een rijk scala aan acties en/of oplossingen bedacht. Nu kiezen ze waarmee ze aan de slag willen. Hebben de kinderen nooit eerder met de roos van meervoudige intelligentie gewerkt? Dan moet je eerst het 'vier-traject' met ze doorlopen. Je vindt een stappenplan in lesopdracht 2 voor de onderbouw, lespakket Duurzaamheid.

Stap 3: Uitwerken van acties/plannen 'ik zorg goed voor de wereld'

Geef de kinderen de ruimte om hun ideeën de vrije loop te laten gaan, bij het ondernemen van acties richting de gewenste toekomst. Voorbeelden van acties:

- een poster ontwerpen;
- collages maken;
- activiteiten organiseren om aandacht te vragen voor het probleem;
- een les bedenken en uitvoeren, ook voor lagere leeftijdsgroepen;
- een Powerpoint-presentatie maken voor andere kinderen;
- raps, liedjes of toneelstukken opvoeren;
- een 'Aarde-dag' op school of in de klas organiseren;
- een plan maken om energie te besparen op school en dit in klassen presenteren.

Afsluiting

De kinderen presenteren hun zorgen en oplossingen aan elkaar. Het gaat hier om het zetten van een eerste stap in het goed zorgen voor de wereld, niet om het bieden van kant-en-klare oplossingen. Bedenk met de kinderen hoe hun presentaties een nog grotere bijdrage kunnen leveren.

Publiceer er bijvoorbeeld een verhaal over op de website van de school of in het nieuwsblad. Misschien kun je mensen of instanties in de omgeving uitnodigen in de klas, om meer over een onderwerp te vertellen.